

PHÂN TÍCH VÀ CẢM NHẬN BÀI THƠ "LỄ GHÉT THƯƠNG CỦA NGUYỄN ĐÌNH CHIỂU

1. Dàn ý phân tích bài thơ "Lễ ghét thương" của Nguyễn Đình Chiểu

a. Mở bài:

- Vài nét về tác giả Nguyễn Đình Chiểu và truyện Lục Vân Tiên: Một tác giả tiêu biểu của Nam Bộ với quan niệm nghệ thuật: "Cờ bao nhiêu đạo thuyền không khẳm - Đâm mấy thằng gian bút chẳng tà". Truyện Lục Vân Tiên là truyện thơ Nôm tiêu biểu.

- Giới thiệu đoạn trích Lễ ghét thương: Đoạn thơ được trích từ câu 473 đến câu 504 kể lại cuộc đối thoại giữa ông Quán và bốn chàng Nho sinh về lễ ghét thương.

b. Thân bài:

- Ông Quán bàn về lễ ghét:

+ Ông Quán xuất hiện đầu đoạn trích cho cảm nhận: thông kinh sử, bộc trực, thẳng thắn, yêu ghét phân minh rõ ràng -> Là biểu trưng cho tính cách Nam bộ và tư tưởng nhà văn.

+ Đúc kết "Vi chường hay ghét cũng là hay thương" : cội nguồn sự ghét là lòng thương -> hai tình cảm đối lập nhưng thực chất là sự thống nhất.

=> Đây là tuyên ngôn về lễ yêu ghét của ông Quán.

+ Những điều ông Quán ghét: việc tầm phào, ghét Kiệt, Trụ mê dâm, đời U, Lệ đa đoan, ghét đời Ngũ Bá phân vân, đời thúc quý phân băng...

=> Thực chất: ghét vua chúa đắm say tửu sắc, tàn bạo bất nhân, ăn chơi hưởng lạc, không chăm lo đến đời sống của dân, để triều đại suy tàn.

+ "Ghét đời": ghét cả một đời, một triều đại, một chính quyền, một xã hội.

+ Điệp từ "ghét": tăng sức mạnh cảm xúc.

+ Điệp từ dân: Cơ sở lễ ghét chính là yêu dân, lo cho dân.

=> Tác giả đã đứng về phía nhân dân, xuất phát từ quyền lợi của nhân dân để ghét. Cội nguồn của lễ ghét chính là lễ thương.

- Ông Quán bàn về lễ thương:

+ Khi bàn về lễ ghét, ông Quán thường ghét cả một "đời", khi bàn về lễ thương, ông hướng vào những người cụ thể:

- Thương là thương đức thánh nhân.
- Thương thầy Nhan tử dõ dạc.
- Thương ông Gia Cát tài lành.
- Thương thầy Đồng tử cao xa.
- Thương người Nguyên Lượng nguì.
- Thương ông Hàn Dũ chẳng may.
- Thương thầy Liêm, Lạc đã ra.

+ Điệp từ "thương": nhấn mạnh tình cảm đối với những người vì dân vì nước, cả đời bôn ba xuôi ngược, vất vả nhưng sự nghiệp không thành .

+ Mỗi quan hệ khăng khít giữa hai lẽ ghét thương: “Nửa phần lại ghét nửa phần lại thương”: Càng yêu thương nhân dân, tiếc thương những người tài đức lại càng căm ghét những kẻ hại dân hại đời.

=> Tình cảm bộc trực, chân thành mộc mạc. Tình cảm, lẽ yêu ghét của người dân Nam Bộ nói chung.

- Nét đặc sắc trong nghệ thuật:

+ Điệp từ được sử dụng với tần suất lớn

+ Đối từ: ghét >< thương, thương ghét >< ghét thương, lại ghét >< lại thương.

+ Giàu chất chắt tọt thuật.

+ Đặc biệt sử dụng nhiều điển tích, điển cố, nói được nhiều hơn trong sự giới hạn của ngôn từ thơ.

c. Kết bài:

- Tổng kết lại những nét tiêu biểu về nội dung và nghệ thuật của đoạn trích.

- Bài học bản thân về lẽ ghét thương rút ra từ đoạn trích.

2. Viết đoạn văn ngắn nêu cảm nhận về bài thơ "Lẽ ghét thương" của Nguyễn Đình Chiểu

Thơ văn Nguyễn Đình Chiểu hướng đến những hình tượng con người có đạo đức, có nhân phẩm. Nguyễn Đình Chiểu là một nhà Nho chân chính, tuy mang tật mù lòa nhưng tâm hồn và nhân cách ông luông trong sáng, thuần khiết. Ông không chỉ là một người con có hiếu, người thầy mẫu mực mà còn là một nhà văn, nhà thơ để lại cho đời nhiều tác phẩm có giá trị. Tiêu biểu là truyện thơ Lục Vân Tiên "bản trường ca ca ngợi chính nghĩa, những đạo đức đáng quý đáng trọng ở đời". Đoạn trích "Lẽ ghét thương" từ câu 473 đến câu 504 kể về cuộc nói chuyện giữa ông Quán và các nho sĩ trẻ tuổi, đồng thời thể hiện tình cảm chân thành thương ghét của tác giả đã minh chứng cho tài năng và nhân cách Đồ Chiểu. Giá trị nội dung và giá trị nghệ thuật làm nên thành công của đoạn trích. Một mặt truyền tải tư tưởng đạo đức nhân nghĩa "Lấy dân làm gốc", luôn đứng trên quan điểm của nhân dân. Một mặt cho thấy tài năng nghệ thuật và sự hiểu biết sâu rộng của một nhà Nho chân chính. Đoạn trích "Lẽ ghét thương" đã thể hiện tình cảm, thái độ thương ghét chân thành của tác giả. Là tuyên ngôn sâu sắc cho giá trị đạo đức ở đời, minh chứng cho quan điểm sáng tác của nhà thơ mù Nguyễn Đình Chiểu: "Chờ bao nhiêu đạo thuyền không khẳm/ Đâm mấy thằng gian bút chẳng tà" hay "Học theo ngòi bút chí công/ Trong thơ cho ngụ tấm lòng xuân thu".

3. Viết bài văn phân tích bài thơ "Lẽ ghét thương" của Nguyễn Đình Chiểu

Cuối thế kỉ XIX chế độ phong kiến nhà Nguyễn đang bước vào giai đoạn của những "cơn hấp hối", triều chính rối ren. Đó là nguồn cảm hứng để các nhà văn, nhà thơ phản ánh hiện thực, hoàn thành sứ mệnh "người thư kí trung thành của thời đại". Nguyễn Đình Chiểu là một nhà thơ, nhà văn tài ba sống trong giai đoạn ấy, bằng tài năng thi phú ông đã mượn chuyện bên Trung Hoa để tái hiện lại hiện thực xã hội đương thời và bộc lộ quan điểm, tư tưởng của mình qua những vần thơ. Đoạn trích "Lẽ ghét thương" trích trong truyện "Lục Vân Tiên" từ câu 473 đến câu 504 kể về cuộc nói chuyện giữa ông Quán và các nho sĩ trẻ tuổi, đồng thời thể hiện tình cảm chân thành thương ghét của tác giả.

Mở lời ông Quán tự giới thiệu về chính mình:

*"Quán rằng: Kinh sử đã từng
Coi rồi lại khiến lòng hằng xót xa.*

Hỏi thời ta phải nói ra,

Vì chường hay ghét cũng là hay thương"

Mở đầu bài thơ Nguyễn Đình Chiểu đã thể hiện những quan niệm tư tưởng của tác giả về lẽ thương và lẽ ghét trong cuộc sống. Ông Quán vốn cũng là một kẻ sĩ tử, khi xưa dùi mài kinh sử với mơ ước công danh và giúp ích cho đời. Nhưng có lẽ vì những biến cố trong cuộc đời, xã hội mà ông đã lui về ở ẩn. Nhưng cái hồn cốt của một kẻ sĩ thì mãi mãi không bao giờ mất đi. Ông Quán chính là hình ảnh tiêu biểu cho những nhà Nho tài giỏi như lui về ở ẩn, sống cuộc đời an nhàn, ung dung, tự tại, hòa mình với thiên nhiên. Có thể coi ông Quán là người phát ngôn cho những tư tưởng của tác giả.

Qua câu nói: "Vì chường hay ghét cũng là hay thương" đã cho thấy mối quan hệ gắn bó khăng khít giữa hai thứ tình cảm đối lập này: ghét – thương. Hai trạng thái cảm xúc tuy đối lập nhưng luôn tồn tại song song với nhau, người ta ghét những điều tầm thường, giả dối cho nên mới thương những điều nhân ái, tốt đẹp. Bởi vậy chúng luôn tồn tại và không tách rời nhau.

Bốn câu tiếp là tình cảm yêu ghét rõ ràng của ông Quán được bộc lộ:

"Tiên rằng: Trong đục chưa tường

Chẳng hay thương ghét, ghét thương lẽ nào

Quán rằng ghét việc tầm phào

Ghét cay ghét đắng ghét vào tận tâm"

Khi được Vân Tiên hỏi chuyện về lẽ ghét thương ở đời là như thế nào? Ông thẳng thắn bày tỏ quan điểm, suy nghĩ của mình. Ông "ghét việc tầm phào" là những việc vô vắn, bậy bạ, vô nghĩa. Ông "ghét cay ghét đắng ghét vào tận tâm" chỉ với một câu thơ lục bát mà đến bốn lần từ "ghét" được lặp lại và lối diễn đạt tăng cấp thể hiện rõ mức độ căm ghét đến tận cùng, cực điểm của ông Quán.

Còn điều ông thương là gì? "Thương là thương đức thánh nhân/ Khi nơi Tống, Vệ lúc Trần, lúc Khuông/ Thương thầy Liêm, Lạc đã ra/ Bị lời xua đuổi về nhà giáo dân". Nếu như ở phần trên, khi nói về lẽ ghét giọng điệu ông Quán đầy căm tức với những Trụ, Kiệt, U, Lệ,... đã hại dân thì đến đây giọng và nhịp thơ như trùng xuống, trù mến và thiết tha hơn. Những cái tên ông nhắc đến: Khổng Tử, Nhan Hồi, Trình Di, Đào Tiềm, Hàn Dũ,... đây đều là những nhân vật có đức, có tâm, có tài nổi tiếng trong lịch sử. Họ là người tài giỏi có tấm lòng ôm trùm thiên hạ, cả một đời cống hiến cho đời nhưng cuộc sống của họ lại vô cùng truân chuyên, vất vả. Ông thương là thương những người có đức, có tài nhưng cuộc sống gặp nhiều khó khăn. Lòng thương gắn liền với tấm lòng trân trọng và yêu quý người tài. Và cũng từ chính lẽ thương ấy, ông Quán đã rút ra chiêm nghiệm cho chính mình:

"Xem qua kinh sử mấy lần,

Nửa phần lại ghét, nửa phần lại thương"

Tác giả đã sử dụng đa dạng và thành công các thủ pháp nghệ thuật để nói lên quan niệm tư tưởng của mình. Nhờ nghệ thuật dùng điệp từ kết hợp với bố cục chặt chẽ, mạch lạc mà đoạn thơ đọc lên giọng điệu vừa nghiêm trang vừa thống thiết, một nét đặc trưng của điệu thơ chữ tình Nguyễn Đình Chiểu. Điệp từ "thương" biểu hiện niềm thương yêu tha thiết của nhân vật đối với Khổng Tử, khi Khổng Tử gặp những gian nan, vất vả trên đường hành đạo. Phải nói là lòng thương của ông Quán ở đây rộng lớn. Ông thương cả đến những người chết yểu mà công danh chưa đạt.

Đoạn trích để lại những ý nghĩa vô cùng sâu sắc cho người đọc về quan niệm ghét - thương ở đời. "Lẽ ghét thương" là đoạn trích thể hiện tập trung nhất tư tưởng, quan điểm của Nguyễn Đình Chiểu qua nhân vật ông Quán. Ông có lòng yêu dân, thương dân sâu sắc, bởi vì thương dân nên ông càng ghét hơn lũ hôn quân bạo chúa, chuyên làm điều bạo ngược với dân lành. Đằng sau những vần thơ thống thiết ta thấy được tấm lòng nhân ái, nhân đạo sâu sắc của Nguyễn Đình Chiểu.

www.eLib.vn